

4

Употреба на меѓународни и на регионални механизми за човековите права

4.1 Договори и механизми за спроведување на правото

Меѓународните и регионалните механизми за човековите права играат важна улога во спроведувањето на човековите права. Овие механизми биле воспоставени заради усогласување на владите со меѓународните и со регионалните договори за човековите права кои тие ги имаат ратификувано. Овие договори го сочинуваат т.н. тврдо право од меѓународните човекови права, додека толкувањата на механизмите од договорот го сочинуваат т.н. меко право, кое не е директно обврзувачко за владите. Постојат два главни видови механизми за спроведување на правото:

- ▶ **Судови, кои дејствуваат во рамките на судските капацитети и донесуваат пресуди кои се обврзувачки за владите во традиционална смисла.**
- ▶ **Комитети, кои ги разгледуваат извештаите поднесени од владите во врска со нивното почитување на договорите за човековите права и во некои случаи ги разгледуваат поединечните жалби за нарушување на човековите права.**

4.2 Меѓународен систем

Комитет за човековите права

МАНДАТ

Комитетот за човековите права ја надгледува владината усогласеност со Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права. Комитетот има два мандати: да врши надгледување на напредокот на државата во согласност со принципите на Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права преку разгледување на периодичните извештаи што ги поднесува владата и да ги разгледа поединечните жалби за нарушување на човековите права според Факултативниот протокол на Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права.

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Невладините организации може да поднесуваат „извештаи во сенка“ (shadow reports) до Комитетот за секој аспект од усогласеноста на владата со Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права. „Извештаите во сенка“ се поднесуваат преку Секретаријатот на Комитетот, кој се наоѓа во Канцеларијата на високиот комесар за човековите права во Женева, каде што, исто така, се води календар кога владите треба да дојдат пред Комитетот. Комитетот заседава трипати годишно. Во согласност со факултативниот протокол, поединци и невладини организации, исто така, може да поднесуваат жалби до Комитетот за човековите права.

КОНТАКТ

Patrice Gillibert
HRC Secretary, UN OG-OHCHR, CH 1211 Geneva 10, Switzerland
Tel: +41 22 917 9249
Fax: +41 22 917 9006
Email: pgillibert@ohchr.org
Web: www.unhchr.ch/html/menu2/6/hrc.htm

Комитет за економските, социјалните и за културните права

МАНДАТ

Комитетот за економските, социјалните и за културните права врши надзор над усогласеноста на владата со принципите на Меѓународниот пакт за економските, социјалните и културните права. Комитетот за економските, социјалните и за културните права го надгледува напредокот на државата во согласност со принципите на Меѓународниот пакт за економските, социјалните и културните права преку разгледување на периодичните извештаи што ги поднесуваат владите.

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Невладините организации може да поднесуваат „извештаи во сенка“ до Комитетот за економските, социјалните и за културните права за секој аспект од усогласеноста на владата со Меѓународниот пакт за економските, социјалните и

културните права. „Извештаите во сенка“ се поднесуваат преку Секретаријатот на Комитетот за економските, социјалните и за културните права, кој се наоѓа во Канцеларијата на високиот комесар за човековите права во Женева, каде што, исто така, се води календар кога владите треба да се појават пред Комитетот. Овој Комитет заседава двапати годишно.

КОНТАКТ

Wan-Hea Lee
CES CR Secretary, Office 1-025, Palais Wilson,
Palais des Nations, 8-14 Avenue de la Paix, 1211 Geneva 10
Tel: +41 22 917 9321
Fax: +41 22 917 9046
Email: wlee@ohchr.org
Web: www.unhcr.ch/html/menu2/6/cescr.htm

Комитет за елиминација на расната дискриминација

МАНДАТ

Комитетот за елиминација на расната дискриминација е тело составено од независни експерти кои вршат надгледување на спроведувањето на Меѓународната конвенција за елиминирање на сите видови расна дискриминација од страна на државите. Тој врши надгледување на напредокот на државата во согласност со принципите на Меѓународната конвенција за елиминирање на сите видови расна дискриминација преку разгледување на периодичните извештаи што ги поднесуваат владите. Понатаму, Комитетот ги упатува своите согледувања и препораки до државата во форма на „заклучни согледувања“. Освен тоа што дава коментари за извештаите за државите, Комитетот за елиминација на расната дискриминација, исто така, ја надгледува усогласеноста на државите преку процедура за рано предупредување и разгледување на меѓудржавните и поединечните поплаки.

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Невладините организации може да поднесуваат „извештаи во сенка“ до Комитетот за елиминација на расната дискриминација за секој аспект од усогласеноста на владата со Меѓународната конвенција за елиминирање на сите видови расна дискриминација. „Извештаите во сенка“ се поднесуваат преку Секретаријатот на Комитетот за елиминација на расната дискриминација, кој се наоѓа во Канцеларијата на високиот комесар за човековите права во Женева, каде што, исто така, се води календар кога владите треба да се појават пред Комитетот. Комитетот за елиминација на расната дискриминација заседава двапати годишно.

КОНТАКТ

Nathalie Prouvez
Secretary of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination
Treaties and Commission Branch
Office of the High Commissioner for Human Rights
Palais Wilson - 52, rue des Pâquis, CH-1201
Geneva, Switzerland

Mailing address: UN OG-OHCHR, CH-1211 Geneva 10, Switzerland
Tel: +41.22.917.93.09,
Fax: +41.22.917.90.22
Email: nprouvez@ohchr.org
Web:

Меѓународна организација на трудот

МАНДАТ

Меѓународната организација на трудот (МОТ), лоцирана во рамките на Организацијата на Обединетите нации, на прво место се грижи за почитувањето на човековите права од областа на трудот. Во 1989 година е усвоена Конвенцијата за домородните и за племенските народи во независните држави. Државите мора да поднесуваат периодични извештаи за нивната усогласеност со Конвенцијата до МОТ и до националните здруженија на работодавци и на работници. Националните здруженија на работодавци и здруженијата на работници може да поднесат коментари на извештаите доставени до МОТ. Експертскиот комитет на МОТ ги оценува извештаите и може да испрати „директно барање“ до владите за дополнителни информации. Експертскиот комитет ги објавува овие „согледувања“ во вид на извештај, кој потоа се презентира на Меѓународната конференција за трудот. Врз основа на овој извештај, Комитетот на конференцијата за примена на стандарди може да одлучи подетално да анализира одредени поединечни случаи и да ги објави заклучоците.

Дополнително, здружението на работници или здружението на работодавци може да поднесе претставка до МОТ во која се наведува дека некоја држава-членка не дејствувала во согласност со Конвенцијата и држава-членка може да врати жалба кон друга држава-членка.

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Конвенцијата ги охрабрува владите да ги консултираат домородните народи при подготовката на нивните извештаи. Домородните народи, исто така, може да се приклучат на здружение на работници или да формираат сопствено здружение на работници заради директна комуникација со МОТ. Комитетот на експерти заседава во ноември и во декември секоја година, а Меѓународната конференција за трудот се одржува во јуни.

КОНТАКТ

Office Relations Branch
4, rue des Morillons
CH-1211, Geneva 22, Switzerland
Tel. +41.22.799.7732
Fax: +41.22.799.8944
Email: RELOFF@ilo.org
Web: www.ilo.org/public/english/index.htm

Комитет за елиминирање на сите видови дискриминација на жените

МАНДАТ

Комитетот за елиминирање на сите видови дискриминација на жените ја надгледува владината усогласеност со Конвенцијата за елиминирање на сите видови дискриминација на жените. Комитетот има три мандати: да врши надгледување на напредокот на државата во согласност со принципите на Конвенцијата за елиминирање на сите видови дискриминација на жените преку разгледување на периодичните извештаи што ги поднесува владата; да ги испита поединечните жалби за нарушување на правата на жените според факултативниот протокол на Конвенцијата за елиминирање на сите видови дискриминација на жените и да спроведува мисии во државите-членки во контекст на грижа за систематски или, пак, сериозни нарушувања на правата дефинирани во договорот.

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Невладините организации (НВО) може да поднесуваат „извештаи во сенка“ до Комитетот за секој аспект од усогласеноста на владата со Конвенцијата за елиминирање на сите видови дискриминација на жените. „Извештаите во сенка“ се поднесуваат преку Одделението за унапредување на жените во Њујорк, каде што, исто така, се води календар кога владите треба да се појават пред Комитетот. Комитетот заседава двапати годишно. Во согласност со факултативниот протокол, поединци и невладини организации, исто така, може да поднесуваат жалби до Комитетот или, пак, да го охрабрат Комитетот да почне мисија во државата како дел од истражната постапка.

КОНТАКТ

Tsu-Wei Chang, Coordination and Outreach Unit, Division for the Advancement of Women,
Department of Economic and Social Affairs, Two UN Plaza,
Room DC2 12th Floor,
New York, NY, 10017
Tel: +1 (212) 963-8070, Fax: +1 (212) 963-3463
Email: changt@un.org
Web: http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw38/NG_Onote.pdf

Комитет за правата на детето

МАНДАТ

Комитетот за правата на детето ја надгледува владината усогласеност со Конвенцијата за правата на детето. Врши надгледување на напредокот на државата во согласност со принципите на Конвенцијата за правата на детето преку разгледување на периодичните извештаи што ги поднесуваат владите.

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Невладините организации (НВО) може да поднесуваат „извештаи во сенка“ до Комитетот за секој аспект од усогласеноста на владата со Конвенцијата. „Извештаите во сенка“ се поднесуваат преку Секретаријатот на Конвенцијата за

правата на детето, кој е лоциран во Канцеларијата на високиот комесар за човековите права во Женева, каде што, исто така, се води календар кога владите треба да се појават пред Комитетот. Комитетот заседава трипати годишно.

КОНТАКТ

Maja Andrijasevic-Boko
CRC Secretary
8-14 Avenue de la Paix, CH 1211 Geneva 10, Switzerland,
Tel: +41 22 917 9000
Fax: +41 22 917 9022
Email: mandrijasevic@ohchr.org
Web: www2.ohchr.org/english/bodies/crc/index.htm

Тела на Повелбата на ООН

Покрај наведените тела, постојат голем број тела создадени со Повелбата на Организацијата на Обединетите нации за заштита и промоција на човековите права.

Основното тело според Повелбата е Советот за човековите права, кој ја замени Комисијата за човековите права во 2006 година. Советот за човековите права е помошен орган на Генералното собрание на ООН со мандат „да се осврнува на ситуации во кои има нарушувања на човековите права, вклучувајќи и сериозни и систематски нарушувања“.

Обврските на Советот за човековите права вклучуваат: универзален периодичен преглед, специјални процедури, Советодавен комитет на Советот за човековите права (поранешен поткомитет за промоцијата и за заштитата на човековите права) и жалбена процедура. Овие обврски може да се најдат на:

http://www.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/FACTSHEET_OUTCOMES_FINAL.pdf

УНИВЕРЗАЛЕН ПЕРИОДИЧЕН ПРЕГЛЕД

Почнувајќи од 2008 година, Советот за човековите права периодично врши преглед на обврските и на посветеноста на сите држави во почитувањето на човековите права. Во период од четири години, сите држави-членки на ООН ќе бидат прегледани за првпат. Работната група ќе заседава трипати годишно по две недели за да се изврши прегледот. При прегледот ќе се земе предвид извештајот на соодветната држава, како и препораките од специјалните процедури (види подолу), органите кои произлегуваат од договорите (види погоре) и информациите од невладините организации и националните институции за човековите права.

СПЕЦИЈАЛНИ ПРОЦЕДУРИ

„Специјални процедури“ е општиот термин даден на поединци (познати како специјални известувачи, специјални претставници или независни стручњаци) или на групи (познати како работни групи). Тие имаат мандат од Советот за човековите права да посочат на специфични ситуации во државите или на тематски прашања низ светот. Советот за човековите права моментално вклучува дваесет и осум

тематски и десет специјални процедури кои се однесуваат на одредени држави.

Активностите што се спроведуваат од специјалните процедури вклучуваат одговор на поединечни жалби, спроведување студии, давање совети за техничка соработка на ниво на една држава и вклучување во општи промотивни активности. Специјалните процедури се сметаат за „најефективни, флексибилни и механизми што имаат најголем одзив во рамките на системот на ООН“¹.

Специјалните процедури цитирани во водачот за ресурси вклучуваат:

- Работна група за незаконско задржување
- Специјален известувач за вонсудски егзекуции, егзекуции на самото место или незаконски егзекуции
- Специјален известувач за правото секој да ужива највисок можен стандард на физичко и ментално здравје
- Специјален известувач за насилството врз жените, причините и последиците од тоа насилство
- За подетални информации за специјалните процедури види: <http://www.ohchr.org/english/bodies/chr/special/index.htm>

СОВЕТОДАВЕН КОМИТЕТ НА СОВЕТОТ ЗА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА

Советодавниот комитет на Советот за човековите права функционира како “тинк танк” организација која, по барање на Советот за човековите права, прави анализа, дава совети и спроведува суштински истражувања и студии за прашањата од тематски интерес на Советот за човековите права. Комитетот е составен од осумнаесет стручњаци кои придонесуваат во согласност со својот личен капацитет во период од три години.

ЖАЛБЕНА ПРОЦЕДУРА

Жалбената процедура е доверлива и им овозможува на поединците или на организациите да поднесат жалба за „сериозни и постојано присутни нарушувања на човековите права“ и истите да ги предочат на Советот за човековите права. Процедурата треба да биде „ориентирана кон жртвите“ и да спроведува навремени истраги. Жалбите се разгледуваат од страна на две работни групи кои се среќаваат најмалку двапати годишно во времетраење од пет дена за секоја средба.

ЕКОНОМСКИ И СОЦИЈАЛЕН СОВЕТ (ЕКОСОК)

Економскиот и социјален совет (ЕКОСОК) на ООН ја координира работата на четиринаесет специјализирани агенции, функционални комисии и регионални комисии на ООН кои работат на различни меѓународни економски, социјални, културни, образовни и прашања од областа на здравството. ЕКОСОК заседава на неколку кратки сесии во текот на годината, како и на годишна широка сесија која трае четири недели секој јули.

1 FACTSHEET: Work and Structure of the Human Rights Council, July 2007.

ЕКОСОК редовно го консултира граѓанското општество со околу 3.000 невладини организации кои имаат консултативен статус. На невладините организации акредитирани од ЕКОСОК им е дозволено да учествуваат, да презентираат пишани придонеси и да се обратат до Советот и до неговите помошни тела. Информации за невладините организации што имаат консултативен статус може да се најдат на следнава веб-локација: <http://www.un.org/esa/coordination/ngo/>.

Агенциите на ЕКОСОК и комисиите што може да бидат цитирани или се важни за овој водач за ресурси ги вклучуваат:

- Комисија за статусот на жените
- Комисија за наркотици
- Комисија за превенција на криминал и криминална правда
- Комитет за економските, социјалните и за културните права
- Меѓународен одбор за контрола на наркотици

4.3 Европски систем

Европски суд за човековите права

МАНДАТ

Европскиот суд за човековите права (ЕСЧП), тело на Советот на Европа (СЕ), ги спроведува одредбите на Европската конвенција за човековите права (ЕКЧП). ЕСЧП суди и во спорови меѓу држави и жалби во однос на поединечни прекршувања на човековите права. Комитетот на министри на Советот на Европа е одговорен за надгледување на спроведувањето на пресудите од ЕСЧП (види забелешка за Комитетот на министри).

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Секој поединец или влада може да поднесе жалба директно до ЕСЧП и да наведе нарушување барем на едно од правата гарантирани со Конвенцијата, откако претходно се исцрпиле сите домашни правни лекови. Формулар за аплицирање може да се добие од веб-страницата на ЕСЧП (www.echr.coe.int/echr/).

Советот на Европа има формирано програма за правна помош на подносителите на жалбите што не можат да си дозволат правен застапник. Невладините организации може да достават кратки извештаи за одредени случаи по покана на претседателот на судот или како „пријатели на судот“ (Amici Curia) ако тие покажат дека имаат интерес во случајот или имаат посебни познавања од материјата и дека нивната интервенција ќе послужи за спроведување на правдата. Вообичаено сослушувањата на ЕСЧП се отворени за јавноста.

КОНТАКТ

European Court of Human Rights,
Council of Europe, 67075 Strasbourg-Cedex, France,
Tel: +33 3 88 41 20 18
Fax: + 33 3 88 41 27 30
Web: www.echr.coe.int

Европски комитет за социјални права

МАНДАТ

Европскиот комитет за социјални права (ЕКСП), исто така тело на Советот на Европа, спроведува редовни правни оценки на усогласеноста на владите со одредбите на Европската социјална повелба (ЕСП). Овие оценки се темелат на извештаите кои ги поднесуваат владите во редовни интервали од две до четири години, кои се познати како „циклуси на супервизија“. Комитетот на владите и Комитетот на министри на Советот на Европа, исто така, вршат процена на владините извештаи во врска со ЕСЧП (види забелешка за Комитетот на министри).

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Извештаите што ги поднесуваат владите според ЕСП се од јавен карактер и може да бидат коментирани од страна на поединци или невладини организации. Меѓународните невладини организации што имаат консултативен статус во Советот на Европа и националните невладини организации што се овластени од страна на нивните влади, исто така, може да поднесуваат „колективни жалби“ до Советот на Европа, во кои ќе ги наведат повредите на Повелбата.

КОНТАКТ

Web: www.humanrights.coe.int/cseweb/GB/index.htm

Комитет на министри

Комитетот на министри (www.coe.int/cm) е тело што донесува одлуки во Советот на Европа и го сочинуваат министрите за надворешни работи (или нивните постојани претставници) на сите држави-членки на СЕ.

Освен што врши надзор на пресудите на ЕСПЧ и ги оценува извештаите од ЕСПЧ (види погоре), Комитетот на министри, исто така, дава одделни препораки до државите-членки за прашања за кои Комитетот се согласил на „заедничка политика“ – вклучувајќи и прашања поврзани со здравството и со човековите права.

Некои од овие препораки се даваат од страна на **Парламентарното собрание** на Советот на Европа (assembly.coe.int), кое е консултативно тело составено од претставници на парламентите на државите-членки.

Советодавен комитет

МАНДАТ

Советодавниот комитет (СК) му помага на Комитетот на министри во надгледувањето на усогласеноста со Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства. Тој го надгледува напредокот на државата според принципите на Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства, со тоа што ги разгледува периодичните извештаи кои ги поднесуваат одделни држави. Освен што ги разгледува извештаите, СК, исто така, може да остварува средби со владите и да побара дополнителни информации од други извори. СК потоа подготвува мислење кое се поднесува до Комитетот на министри. Врз основа на тоа мислење, Комитетот на министри објавува заклучоци во врска со соодветноста на преземените мерки од страна на секоја држава-членка. СК може да биде вклучен од Комитетот на министри да го надгледува следењето на заклучоците и на препораките.

КОНТАКТ

Directorate General of Human Rights (DGII)
Secretariat of the Framework Convention for the Protection of National Minorities
F - 67075 ST RAS BOURG CEDE X
France
Tel: +33/(0)3.90.21.44.33
Fax: +33/(0)3.90.21.49.18
Email: minorities.fcnm@coe.int
Web: www.coe.int/minorities

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Невладините организации може да поднесуваат „извештаи во сенка“ до СК за секој аспект од усогласеноста на владата со Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства. „Извештаите во сенка“ треба да се поднесат преку Секретаријатот на Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства.

